

НЕКОЛИКО КАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОСЛАВНЕ ВЕРЕ

проф. др. Димитрије Станилоје

www.pravoslovo.net

Православна вера је сачувала садржај и богослужења првобитног хришћанства. Ипак, иако она по својој суштини представља наставак веровања, богослужења и духовности неподељене Цркве, необично је и истинито и то што се она беспрекорно и изузетно успешно суочава са духовним потребама људи који су јој до данашњег дана остали предани.

Суштина вере православне је током двехиљадегодишње историје људског рода остала непромењена. Управо због тога, Православље већ вековима није обременено нечим што би данас требало елиминисати. Такође, оно није суштинске карактеристике свога постојања црпило из привремених елемената неког историјског периода, те то ни данас не жели да чини.

Православље се у периоду Средњег века није променило, као што је то био случај са римокатолицизмом, нити је оно само по себи неки узгредни резултат пружања отпора у периоду Ренесансе, као што је то случај са протестантизмом. Оно чак ни данас нема потребу да мења своју суштину, како би се, кроз процес секуларизације, прилагодило савременом добу.

Православље у тајну Цркве, сачувану једноставним изразом вере, није увело суптилне и сложене иновације појединих учитеља, вођених жељом за сладопћу интелектуалних вежби, а не за дубоким и неизмерним поштовањем тајинског односа између Бога и човека.

Православље никада није мешало сувишне људске мисли са једноставном, тајинском, величанственом, непроменљивом и увек живом суштином основних истина о тајни спасења.

Могло би се рећи да је Православље сачувало масовни карактер, јер су људи, у свој својој једноставности, слабо реаговали на пролазне идеологије историјских периода, истовремено остајући отворени за реалне и суштинске проблеме свих времена.

Православљу није потребна секуларизација како би се суочила са савременим човеком. Насупрот томе, оно врло добро зна да би управо тиме изгубило човечански аспект, те више не би могло да одговара на основне проблеме спасења, који тињају под пепелом дубина сваког људског бића.

Заиста, Православље се увек прилагођавало одређеном времену. Оно је искреним верницима увек помагало у свим приликама, како у њиховим трудовима и борбама за опстанак, тако и у трудовима да се ослободе туђинске власти. Румунска православна црква је увођењем националног језика на богослужења пре триста година, помогла стварању румунског књижевног језика.

Али, прилагођавање Православља времену у којем живи, не подразумева да оно престаје да буде Тајна, нити значи да је Тајна замењена неком идеологијом карактеристичном за одређену епоху. Православље то чини са потпуним уважавањем вредности саме творевине. Оно је увек остало тајна једноставних чињеница, али основних и неопходних за верски живот.

Православље је увек живело и још увек живи на тај начин. У том смислу, оно предаје Христа вернима, Христа Који је *исти јуче и данас и у вијекове* (Јевр. 13, 8). Исус Христос је Тај, Који је увек исти и савршено нас поучава и данас и јуче.

Древни Закон је био подложен променама, јер се непрекидно откривао, проширивао значење, док коначно није замењен Самим Христом. Тако је Закон, услед своје несавршености као спасоносне тајне, заостављен: *Укида се, дакле, прешашња зајовијестї због њене немоћи и некорисностї – јер Закон нишїа није довео до савршенствїа* (Јевр. 7, 18-19).

Све људске идеологије пролазе кроз исти процес. Једна нестаје, а замењује је друга, попут *свешћеника којих је било много* (Јевр. 7, 23). *А Овај, ѿшїо остїаје вавијек, има нейролазно свешћенствїво. Заїо и може ѿшїуно и за увијек сїасїи оне који кроз њега долазе Богу, ѿшїо свагда живи ѿа може ѿсредоваїи за њих* (Јевр. 4, 24-25).

Православљу, због савршеног достојанства првосвештеника Христа, нису потребне никакве промене - додавања или одузимања. Његов једини задатак је да говори о времену и да истиче његово достојанство у свој својој пуности. Изрека *Ecclesia semper reformanda* не важи за Православље, јер оно предаје васцелог Христа, Који *semper conformis cum omni tempore*.

Тајна спасења се у православној вери одувек живела у свој својој пуности. Неколико термина, усвојених на васељенским саборима, није имало за циљ да сведе ову тајну на рационалистичку дефиницију, већ да је одбрани од оних који покушавају да је рационализују, ограниче, или, чак, униште.

Требало је да ови термини једном за свагда заштите тајинствену Благовест објављену у Новом Завјету – да смо спасени Сином Божијим, Који је постао човек, при чему вечно остаје

неизменљиви Бог и неизменљиви човек; да смо спасени Богом Који је истовремено и савршени човек и, као такав, доступан свима нама, или, тачније речено, Који је неисцрпни извор живота.

Васељенски сабори су бранили Тајну спасења, која нам открива да је неисцрпни и животодавни извор доступан онолико колико и наш ближњи. На васељенским саборима је установљена јасна разлика између пантеистичког јелинизма, предвођеног знањем, и Бога са којим се заједничари и тиме потврђује вечна вредност човека као непоновљиве личности.

Сабори су одолели искушењу рационализма да се Тајна спасења обесмисли и обезвреди претварањем Бога у суштину (ousia) подређену законима разума и могућим човековим нестанком у тој суштини. Само личност може избећи рационализам и остати неисцрпна тајна, а да истовремено остане знана другој личности, као што је Бог близак човеку, али истовремено остаје вечна тајна.

Један од последњих приговора Православљу јесте да се оно, попут западног хришћанства, прилагодило средњовековној ренесанси и византијском менталитету, те је живоносну суштину хришћанске тајне закопало под гомилу формалног и аристократског велелепија, које више не одговара нашем времену.

Наиме, ми не поричемо чињеницу да је Византија доста утицала на хришћанство, али се она није дотакла суштине хришћанске тајне.

Оно што се у животу источне православне Цркве сматра византијским наслеђем јесте мноштво симбола, који изражавају хришћанску веру и њено биће оживотворено у богослужењима, уметности и животу уопште. Међутим, сам утицај Византије није могао да помогне развоју симболизма, својственог изразу хришћанске тајне.

Изразито рационална и догматска изложења којима је Запад покушао (и покушава) да саму Тајну замени симболима, потиче из уверења да се она може речима прецизно објаснити.

У стварности се ова Тајна своди на пуке речи или се чак обесмисли при сваком покушају стављања у строге смислене оквире речи и интелектуалне дефиниције. Парадоксална и апофатичка пунота тајне спасења се тачније изражава симболима.

Уопштено говорити о Крсту и Васкрсењу, созерцавати их кроз иконе, те симболички и литургијски их изражавати, све то омогућава приближавање Тајне спасења човеку, за разлику од Анселмове теорије задовољења или протестантске теорије, које могу изразити само једну страну непостижне Тајне спасења.

Ако је потребно да се Православље прилагођава потребама савременог човека, не може се у потпуности редуковати

символично изражавање, већ само поједноставити већ постојећи израз. Тако би се одмах сагледали симболи ове хришћанске тајне, која испуњава насушне, једноставне и сталне човекове духовне потребе. Наиме, Бог је близу нас кроз нашег ближњег, васкрсење кроз крст, част кроз понизност, суздржање кроз трпљење, слобода кроз благодат, смисао живота кроз веру у живот после смрти, индивидуалност кроз заједницу, развој личности кроз самоодрицање, итд.

с енглеског језика превела:
КАТАРИНА ОЛИМПИЋ